

Maakunnista kuntia

TULEVAISUUDEN KEHITYSLINJAT

Maakunta- sekä sosiaali- ja terveydenhuollonuudistus toteutui pitkälti valmistellun mukaisesti. Maakuntien asemasta on muodostunut vahva ja hallinnon kehittämistä on jatkettu voimistaen maakuntien asemaa entisestään. Maakuntien vahvasta asemasta johtuen julkisen sektorin rooli on korostuneessa asemassa myös aluekehittämisessä. Kaupungistuminen on jatkunut maltillisena.

MAAKUNTA- VALTIO-SUHDE

Rinnakkain käytössä olevista ohjausmenetelmistä huolimatta ohjaussuhteesta on rakentunut pääosin neuvotteleva ja vuorovaikutteinen. Maakuntien ennakoitua vahvemmasi muodostuneesta ja aidosti itsehallinnollisesta asemasta johtuen valtio on ollut ohjaussuhteessa osin jopa passiivinen ja vetäytyvä ja ohjausvaltaa on käytetty näennäisesti. Toisaalta tehtäväjako eri julkisen hallinnon toimijoiden välillä on ollut pääsääntöisesti onnistunut ja tasapainoinen. Maakunnat ovat saaneet yleisen toimialan nojalla toteuttaa eri tehtäväkokonaisuuksia ja kuntien tehtäväkenttä on vastaavasti kaventunut. Tehtävissä ei ole käytännössä ollut päällekkäisyyksiä.

MAAKUNTIEN MUOTOUTUVA ASEMA

Maakuntien itsehallinnollista asemaa on vahvistettu. Yleinen toimiala, verotus- ja velanotto-oikeus sekä mahdollisuus kehittää alueelliset erot huomioiden omia toimintojaan ovat tehneet maakunnista käytännössä kuntia samalla kaventaen kuntien roolia merkittävästi. Tämä on osaltaan mahdollistanut onnistuneen sote-kustannusten kustannuskehityksen suitsimisen ja parantanut maakuntien taloudellista liikkumavaraa. Poliittisesta päätöksentekokentästä ja -ilmapiiristä on muotoutunut hyvä. Tehtäväjako poliitikkojen ja viranhaltijoiden välillä on ollut kaikille toimijoille alusta asti selvä. Maakuntien onnistuminen oman tehtäväkokonaisuutensa hoitamisessa sekä kansalaisille selväksi jäsentynyt eri toimijoiden välinen tehtäväjako ovat kohottaneet luottamusta yleisesti julkishallintoon. Julkihallinnon toimijoilla on kansalaisilta vahva legitimitetti. Koska maakuntien merkitys on kasvanut niin merkittävällä tavalla ennakoitua suuremmaksi, on puheissa väläytelty jopa maakuntien lukumäärän kasvattamista muun muassa demokratian alueellisen edustavuuden parantamiseksi. Asiantuntija-arvioiden mukaan maakuntien määrää ei kuitenkaan tulisi missään tapauksessa nostaa yli kahdenkymmenen.

KUNTIEN MUOTOUTUVA ASEMA

Kuntien rooli on pienentynyt. Kuntien tehtäväkenttä on kaventunut yhteisöllisyyden ja hyvinvoinnin edistäjinä sekä kansalaisyhteiskunnan alustana toimimiseksi. Erityisesti syrjäisemmillä alueilla kunnat ovat jääneet varjoon ja toimivat lähinnä paikallisuuden ja perinteiden vaalijoina. Suurten kaupunkien ja kaupunkiseutujen asema on säilynyt hieman parempana. Kuntien käyttötalous ja erityisesti investointikyky ovat kaventuneet merkittävästi. Kuntien yhteinen edunvalvonta on näivettynyt. Kuntien heikentyneen aseman vaikutukset eivät ole kuitenkaan heijastuneet kuntien lukumäärään, sillä kuntalaiset ovat kokeneet omat kuntansa edelleen tärkeiksi.

KUNTIEN JA MAAKUNTIEN SUHTEEN KIPUPISTEET

Maakunnat vastaavat työllisyydenhoidosta alueillaan. Maakuntakaava ohjaa sitovasti ja yksityiskohtaisesti kuntien kaavoitusta. Maakunnilla on merkittävä rooli elinvoima- ja yrityspalveluiden järjestämisestä. Käytännössä vain suurilla kaupungeilla ja kaupunkiseuduilla on säilynyt jonkinlainen rooli kyseisten palvelujen tuottamisessa.